

PERIÓDICH VERMELL

:: SALUT PÚBLICA :: INTERESSOS POPULARS :: ARTS Y LLETRAS ::

DOS QUARTOS * LO NÚMERO * SUELTO * TRIMESTRE * EN * PANTALLA * VUYT * RALS * LO NÚMERO * SUELTO * DOS QUARTOS * UNIÓN * POSTAL * SETE * RALS * TRIMESTRE * NÚMERO * SUELTO * DOS QUARTOS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ: Ronda de l' Universitat, 96. BARCELONA

LOS COLABORADORES * SE * FAN * SOLIDARIS * MES * QUE * DE * LAS * AFIRMACIONES * HECHAS * EN * LOS * CRÍTICOS * FIRMAT * EN * LOS * SOLS * LA * REDACCIÓ * ES * RESPONSABLE * DE * LO * QUE * NO * VA * FIRMAT

QUATRE PARAULAS

SOBRE 'LS FETS DE ORÁN

Temps enrera comensaren á emigrar espanyols en gran número, dret á las costas d' Africa fugint de la miseria, que amensassa convertir-se en un mal crónich.

La colonia espanyola en aquellas possessions habia crescut, y ab penas y traballs menjaba lo nostre pa de cada día ben regat ab la suhor de son front.

Comensá la guerra dels krumirs, y francesos é italians s' embolicaren per qüestionetas que res importan á la humanitat. Lo fanatisme dels africans comensá despertarse y ja no foren solament los francesos é italians los que ballaren ab la mes lletja; los espanyols que gosaban aparentment de una tranquilitat envejable en mitj d' aquell guirigay, los espanyols que habian emigrat de son pays en busca de treball pera atendre á la subsistencia fugint de la fam, mentres entraban á Espanya las comunitats religioses de la nació vehina y 's periódichs conservadors repetian que anabam tant y tant be; aquets pacífichs espanyols, donchs, tal vegada per esser 'ls que menos ho mereixian han sigut victimas de tota mena de atropells en sas personas y bens.

Un capellá árabe, especie de cura de Santa Cruz, nomenat Habu-Amema, manant una pandilla de salvatjes ha sembrat lo terror per aquellas terras, enduyentse presos uns vint y cinch espanyols, entre ells set donas, matantne mes de setanta. Sobre uns cinch cents han pogut escapar de las garras dels africans, gracias al bon cor de tres ó quatre personas, duas de las quals no ocupan cap lloch oficial. Tots aquestos infelissos han arribat en l' estat mes deplorable, estant alguns d' ells ferits. Sembla que encara 'n faltan uns quatre cents qual sort s' ignora.

Hi ha que advertir que tot aixó ha pasat en possessions que están baix lo domini francés y que poch ó gens ha fet lo govern de la nació

vehina pera protegir als espanyols que en res han contribuit á exitar lo rencor de las tribus africanas.

Cert es que 's procura obtenir una indemn-sació del govern francés y sens dubte s' alcan-sará; pero no es menos cert que la vida de tans sers sacrificats *perque sí* no te'indemn-sació possible, y ja veurém si á pesar de la *generositat* del govern francés serán remunerats los pobres espanyols escapats d' aquella tribulació.

Y ¿sabeu que es l' origen de tota aquesta trifulca tan funesta per alguns? L' amor propi fill d' un mal entés patriotisme que porta á mirar al home nascut en una nació diferente, com á un enemich perpétuo.

Y ¿sabeu d' ahont prové tot aixó? De la necessitat que tenen los tirans en fer inextingible l' odi de poble á poble y de nació á nació que 'ns han llegat los temps passats y avuy alimenta encara la ignorancia.

¡Poble, obra l' ull! No 't deixis fascinar per quatre paraulas vuydas de sentit. Tingas present que l' amor á la patria no exigeix tenir com enemichs als extranjers, si no 't vols trobar á cada pas agraviat ó agraviador dels demés en perjudici de la Humanitat que es la mare comú dels mortals.

Las lluytas que portan als homes á destrossarse mutuament y que sempre donan la rahó al mes fort ó astut y may al que la té, s' han de deixar pels irracionals.

Lo dia que tots sapiguem véureho aixis, aquell dia será una vritat la garantía de la llibertat y l' individu.

E. K.

DIU QUE ANIRÉM TAN BE

A l' Egipte segons sembla set plagas hi van haber, no plagas de la parroquia, plagas de las més dolents; d' aquellas que 'ls bons católichs ne diuhen cástichs de Deu; donchs aquí á la nostra Espanya,

tot tenintlas á milers, hem de sofrir que 'ns aixordi cantant á coro 'l govern: ¡Oydá! joydá! ¡tot va bé! ¡molt bé! ¡rebé! ¡olé!

L' Anton manava, y ho feya á tot ferho malament; ab xiulets y crits de fora deixá 'l puesto á n' en Mateu. Pujá aquest, y las promesas que per ell en Balaguer habia fet en tiberis, se las ha emportat lo vent y tot está com avans... y á coro diu lo govern: ¡Oydá! joydá! ¡tot va bé, molt bé, rebé! ¡olé!

Cada dia 's descubreixen gatuperis en excés, de todas las oficinas desde 'l directó' al porter; si avuy son quatre 'ls que fugen demá 'ls fugitius son deu, y al anarsen, cap s' olvida de ferne seguir ab ell tots los quartos de la caixa... mentres nos canta 'l govern: ¡Oydá! joydá! ¡tot va bé, molt bé, rebé! ¡olé!

Vinga doblar lo catastro, impostos á tort y á dret, cóp de llenya á las provincias, per Madrit molts cumpliments; qu' en Frascuelo vagi gras y se la campin los seus, que 'l pobre mestre d' estudi no 's puga tenir de sech acabantsel la miseria... y en tant que 'ns digui 'l govern: ¡Oydá! joydá! ¡tot va bé, molt bé, rebé! ¡olé!

Per dar gust y accontentarne mitja dotzena á lo més, á dret via al lliure cambi arreglan los aranzels; podrán comprar més barato d' aquest modor 'ls madrilenys, valdament los espanyols, que las hi pican de ferm, treballant, quedin en vaga... y cop de dirne 'l govern: ¡Oydá! ¡oydá! ¡tot va bé, molt bé, rebé! ¡olé!

A l' Habana alsan lo coure al veure que 'ls explotém, fentlos servir los destinos per polítichs famolenchs, que á dimití 's donan pressa tan bon punt s' han fet los seus, y 'ls que van á rellevarlos y 'ls que rellevan á aquests, tots fan lo mateix, exacte... mentres que 'ns diu lo govern: ¡Oydá! ¡oydá! ¡tot va bé, molt bé, rebé! ¡olé!

No 'ns queda mica de crédito; més del que tenim debém; l' Europa, de la Turquia nos posa sota 'l nivell; sentència es y ben provada pera tots los estrangers lo tan sapigut: que l' Africa se comensa als Pirineus, y en tant tenim de sentir que á coro canti 'l govern: ¡Oydá! ¡oydá! ¡tot va bé, molt bé, rebé! ¡olé!

Los emprestits van endoyna; s' ompliria ab lo paper de la Deuda ó del Estat un carrer de magatzems; no bastant pe 'ls interessos ni tot lo que 's reculleix, se surt del pas emitint més papé y sempre 'l mateix y embolica que fa fort, mentres que canta 'l govern: ¡Oydá! ¡oydá! ¡tot va bé, molt bé, rebé! ¡olé!

Lo negoci de las rifas s' explota ab furor creixent, cada més una de grossa, cada setmana un sorteig; va 'l clero corrent de pagas, un céntim no se l' hi deu, y molt dirli que dispensi si enfadat falta á la llei y no enterra á qui no vol... mentres que 'ns diu lo govern: ¡Oydá! ¡oydá! ¡tot va bé, molt bé, rebé! ¡olé!

Res queda á falsificar, lo més d' upa se *distreu*, en quadrilla s' organisan y fan cara 'ls bandolers, no més capellans y frares la ballan grassa per cert; y mentres que la miseria per Espanya 's va estenent, tan tip com ahí l' Anton avuy nos diu en Mateu: ¡Oydá! ¡oydá! ¡tot va bé, molt bé, rebé! ¡olé!

Rosendo ARÚS y ARDERIU

La nit de sant Joan, qu' es nit de bonaventura, se obrí de nou lo *Teatro Líric*. A pesar de obrirse aquella nit de ventura, no 'n té pas gayre. Comensaren ab *Les dragons de Villars*. Aquets dragons foren los que comensaren á foradar la capa de la empresa, y si dura gayre la ópera cómica se 'n endurán un galant tros.

La segona obra fou *Lo somni de una nit de istiu*. Aquesta ha anat molt bé y s' ha fet tres nits. La empresa la fa millor y la fa cada funció. Quan se despertin ja se 'n penedirán.

La *Zampa* ó *La esposa de marbre* deixá al públich fret. Lo marbre ja ho te aixó de la fredó.

La Galli-Marie es una cosa superior com á artista y com á cantant.

La veu tan gastada com l' empedrat del plá de la Boqueria (perdonin la comparansa).

La Galli-La Rochelle está á gran distancia de l' altre Galli, pero per aixó es ben bona y te la veu més agradable.

De Galli no hi ha ningú més que se 'n digui; no mes ne fan casi totas las que quedan.

En Valdejo es un tenor molt discret, que sab lo que 's fa declamant y cantant. En quant á veu, no te més que los aguts sencers.

Per los demés, no 'ns queda espay ni ganas de parlarne.

Lo públich fa una tarambanada no assistint al teatro, perque val la pena.

NOVETATS

També val la pena de assistir á Novetats, que casi sempre es buyt, y aixó qu' en Novelli ja se ha fet popular y cada vegada agrada mes y cada dia es millor.

Fa l' *Fourchambault* y tothom diu qu' es lo millor que fa. Fa l' pare de *Frou-Frou* y ja troban que es allí ahont está millor, y aixis successivament.

La Glech es l' altre notabilitat. En *La Fiera*, que perque no s' espantin los hi diré que vol dir *la fira*, fa una criada tan trapassera y salada, que estich per sustréurela d' en Belloti-Bon y portármela á casa. ¡Jo no sé qué fan los memorialistas! De aquestas n' haurian de atrassar y 's farian barba d' or. En *Lo Positiu* fa la Cecilia de tal manera, que si enviada de son cosí y jo de la dona y ella 'm vol m' hi caso.

En Garzes també superior en casi tot. A mi ahont me agrada més es en *Lo Ridicol*. Es un actor molt distingit y un home molt elegant. Ell y en Reinach son dignes deixebles de Novelli en *Inostri bimbi*.

La Pia Marchi está superior en la comedia, y per acabá de una vegada, quedém en que es la companyia de Belloti-bons, perque tots ho son.

ESPANYOL

El Sacristan de San Justo, sembla feta en lo Rastro de Madrit, que ve á sér los encants de aquí més grans y més bruts, perque hi ha cosas senseras y trencadas de per tot arreu; poch nou y molt vell. Aixó en quant á la lletra; en quant á la música també es lo mateix.

El corregidor de Almagro no lo anaren á buscar als encants, pero lo anaren á buscar á Fransa.

En Banquells se deu dar de ménos de llegir los diaris, ó be no 'n fa cas, ja que á pesar de l' advertencia que l' hi darem segueix fent lo *bufo* y sortintse de test.

La Cortés tan bona com sempre. En Bergés ab gran veu y 'ls demés de la manera que los ha fet Nostre Senyor y nosaltres com los deixarem en lo número 20 de LA TRAMONTANA.

TÍVOLI

Se ha posat *La Guerra Santa* ab gran aparato y hermosas decoracions d' en Carreras.

Los actors no sé si ho fan bé, perque lo dia que hi vaig esser estava tan plé y jo tan enreda que no sentí res.

Donará entradas.

BON RETIRO

Hi vaig veure un tros de *El Centenario de Apolo* y 'm feu riure molt.

MASINI

Encara no hi he estat, pero sé que es molt ple cada nit.

CONSUETA

TRES EDATS

—Me n' han comprat una nina que obra 'ls ulls y tomba 'l cap, porta hermosa mantellina, te 'ls cabells de seda fina y dir *papa y mama* sap.— Aixís s' explica una nena á sas companyas contant; altre noya més amena, puig ja 'n conta una vintena, á una amiga va esplicant: —Mentres jo ballant estava, lo jove que ab mí ha ballat m' ha explicat mentres ballava lo molt que jo l' hi agradava... puig de mí s' ha enamorat.— Y després de poca estona duas vellas, més enllá, se deyan:—Donya Madrona, ¡ay, quina funció tan bona á l' iglesia avuy hi haurá! ¿Qui aquella funció no admira?— y l' hi respon l' altre vella: —Per la iglesia 'l cor delira. —

¡Tothom parla de la fira pe 'l modo que l' hi va en ella!

A. SOLER V.

Una carta de Molins de Rey nos dona molts y curiosos detalls de una festa celebrada allí lo diumenje antepassat per los coros de la juventut católica de la mateixa població, de Sans y de Sant Boy.

Permetins lo jovent católich indicat una pregunta: ¿Per qué en lloch de Molins de Rey no celebraren la festa á Sant Boy? Hauria estat més en lo seu lloch.

Un detall curiós: los de la juventut católica de Molins de Rey son coneguts per *los del Tiro* (tiradors de tiros de pólvora ó de carros).

Ja ho diuen los castellans: *Siempre la cabra tira al monte*, á lo qual pot afegirshi: y 'ls neos á la montanya y als *tiros*.

A las nou del vespre los coros católichs (sens faltari, com ja 's suposa, lo de Sant Boy) avans de tocá 'l dos feren rotllo devant de la estació, y cantaren lo gori-gori.

Un capellá era lo director de orquesta.

Hi ha preberes que per tot serveixen.

(Y no ho dich ab malicia.)

Lo govern diu que no vol exercir cap pressió en las próximas eleccions, perque aixís se demostri *libèrrimament* la voluntat del cos electoral.

Nota.— Per més informes dirigir-se als electors de Gracia.

Llegim en un periódich, parlant de las eleccions de Gracia, que quatre individus varen empaytar ganivet en má á un subjecte que suposém anava á votar, escapantse gracias á un bon garrot que portava per company, á alguna petita ferida y un grapat de sets en lo vestit.

En altre temps, diu l' aludit periódich, de aixó se 'n deya *influencia moral*.

¡Tiba! ¿Moral? Si arriba á ser no més que material se 'l menjan ab pebrots y tomátechs.

A Gracia durant las eleccions posaren pres á un elector que 's deya Rey.

Aquesta gent quan vol sortir-se ab la seva no miran trevas.

Fins agafan á tot un Rey.

Y que lo qu' es aquest may deixarà de serho.

Los conservadors diu que 's queixan perque los demócratas son benévols ab los constitucionals, sent aixís que ab ells sempre habian sigut irreconciliables.

Y casi tenen rahó; com que al capdevall tots son uns...

Un periódich relligiós publicava l' altre dia un article que titulava *Movimiento católico en Espanya*.

¡Ojo, lliberals! Aquests moviments sempre han tingut algo de bélich.

En la Rambla dels Estudis lo doctor Nunell ha montat un establiment de curació á l' altura dels primers del extranger. ¡Quinas salas! ¡quin luxo! ¡y quina baratura!!

Al visitar-lo casi hem tingut ganas d' estar malalts. De veras.

L' establiment *teràpich-funcional* y sas *thermas de Catalunya*, que son la secció de banys de recreo de pila y de piscina, mereixen la predilecció dels amants del progrés, y 'l senyor Nunell l' agrahiment general.

Los fusters de San Martí de Provencals, Sans y Barcelona que están units ab los constructors de edificis, protestan contra las bases pera pactar ab los mestres que en una reunió celebrada en Novetats presentá una comissió en nom dels fadrins fusters de Barcelona y sos contorns.

Tal protesta se funda en que ditas bases son contrarias als grans interessos del treball.

¡Obriu l' ull, donchs, fadrins fusters de Barcelona! ¡no volguéu may mistificacions!

En la manifestació proteccionista dos oradors del Circo Equèstre buscaren una frase de relumbron pera obtenir aplausos parlant contra dels jueus vinguts á Espanya.

Segons los dos oradors, no está bé que 6000 jueus vingan á pendre 'l treball que prou falta fa als obrers espanyols.

La frase es enginyosa y bonica per demunt. Te un xich de semblansa ab certas senyoretas... pero 'l fondo...

Homes de Deu, ¿que no voléu considerar personas als jueus?

¿No sabiau trobar un altre modo més franch de anarlos contra?

—¿Ahont va senyor Benet tan cremat?

—Cap al Circo de caballs, y no m' aturi, perque 'm faria perdre lo número de los *Martinetes*.

—¿No ha veu com l' hi vaig dir que l' hi agradaria?

—No més me passa que las barras me fan mal de riure.

—De aixó no 'n planyo á ningú. ¿Ja ha vist aquell de 'ls velocípedos que 's carrega tres donas á l' hora?

—¡Qué diu, sant cristiá, qu' es boig! Calli, home, calli.

Després de llegir lo diari, ab detalls de las matansas de Orán, deya un subjecte gras, panxut y conservador.

—¡La Espanya está perdida! En altre temps al saberse noticias com aquestas no quedaria un estranger per mostra. ¡Pobre patria!...

Y al cap d' un rato de tenir lo fron comprimit ab la má, exclama:

—Se m' ocorre una idea: vaig jo tot sol á organisar una manifestació contra aqueixos bretols de moros que venen babutxas al Teatro Principal.

L' endemá cap diari 'n deya res. Suposo que aniria á dinar al restaurant de Ambos Mundos. ¡Viva la panxa (¡ay!) la patria!

La Fé, periódich católich y carlí, al parlar de las desgracias de Orán, diu que no es partidaria de fer suscripcions *per qualsevol cosa*. (Llenguatge carlí pur.)

La *caritat*, donchs, queda borrada de las virtuts teologals, tractantse de socorre al próxim.

Lo dia que 's parli de una suscripció pera regalar un *tercer* toison al As d' Oros ja será distint.

Los obrers de Marsella han publicat una alocució fent constar clara y terminantment que no prengueren la més petita part en las manifestacions tumultuosas contra 'ls italians, puig consideran y tenen com á germans á tots los obrers del mon.

Consti donchs que 'ls treballadors han sigut los primers ara y sempre en proclamar la solidaritat humana, anteposantla al patriotisme mal entés.

En Garfield, president de la república dels Estats Units, ha sigut assassinat.

Per cap diner del mon se pot ser emperador, rey, president ó autoritat suprema.

L' assessí ha sigut un *manu* que pretenia ser empleat...

Volia entrar al cel dels dropus y 'ls sants no ho volgueren...

¿Ell que sí? ¡já tiros contra 'ls sants!...

Aquest brutal atropello ha aixecat generals protestas en tot lo mon.

LO PESCADÓ DE CANYA

Embargat per la ilusió un cop que del bany venia vareig veure que hi havia prop del mar un pescadó.

Al pensar ab nostra Espanya lo mar s' en vá trasformá y ministre 's va torná aquell pescadó de canya.

Tirá fort dintre un moment y tot satisfet somreya

¿y saben vostés qué treya?

—Un peix... —No; un contribuyent.

PLAGAS DE BARCELONA

EPIGRAMAS

Preguntava la Esperansa ahont era en Pau, y en Magi, per dirli que era á dormi, li respongué—*En Pau Descansa*.

Sense dinés en Guillém se trobá, y digué á son pare: ¿Home 'm vol treure la cara que després ja ho trobarém? Més aquet sens mes ni mes, digué:—Jo me 'n guardaria després no 't conceixeria per demanarte 'ls dinés.

PLAGAS DE BARCELONA

XARADA

Un *dos* invers va trobar l' hereu del mas del Girbal, y va dir:—Podré comprar un *hu* per poguerhi anar cada festa ab la *total*.

PINTÓ DE VILANOVA

GEROGLÍFICH

Burot i nap

O

cinch dits

PERLA 7

A. FARIGOLA

SOLUCIONS

Á LAS CABORIAS DEL NÚMERO PASSAT

XARADA: Mi-dó

GEROGLÍFICH.— Com més serém més riurém

Com que encar Barcelona no te hospital propi sino 'l de Santa Creu, que com lo nom ja indica, está en mans de la gent de sotana, ha succehit que D. Joaquim Arrufat, lliberal de tota sa vida y decidit propagador de las ideas més avansadas per las quals ha sostingut campanya perpétua á fi de interessar al jovent, trobantse avuy paralítich á la edat de 74 anys, se recullí al hospital de Santa Creu, ahont dos capellans lo molestavan continuament sense mourers del capsal del llit, dihentli que estava condemnat y que ja en vida cremava en lo foch del infern, que al morir no li darian terra sagrada, y una pila mes de cosassas del repertori, ab lo bon fi que es de suposar.

En vista de tot lo qual sos amichs s' han vist precisats á traurel d' aquella *santa casa* pera procurarli lo repós que necessita y mereix l' antich repartidor de *La Discusion*.

Com á Barcelona no hi ha un hospital que no sia regentat per la gent de sagristia, sempre intemperant, ha sigut necessari traslladar al vellel Arrufart á una casa particular.

Entre 'ls deixebles, amichs y admiradors d' una persona que tant ha fet per las ideas lliberals, s' ha comensat una suscripció á la que LA TRAMONTANA contribuirá en lo possible, á qual objecte queda desde avuy oberta una suscripció en la Redacció y Administració de aquest setmanari, Ronda de la Universitat, 96, baixos, de la que anirém enterant al públich.

Los de fora que vulgan contribuirhi poden enviarnos l' import de lo que tingan voluntat de donar, en sellos de correu.

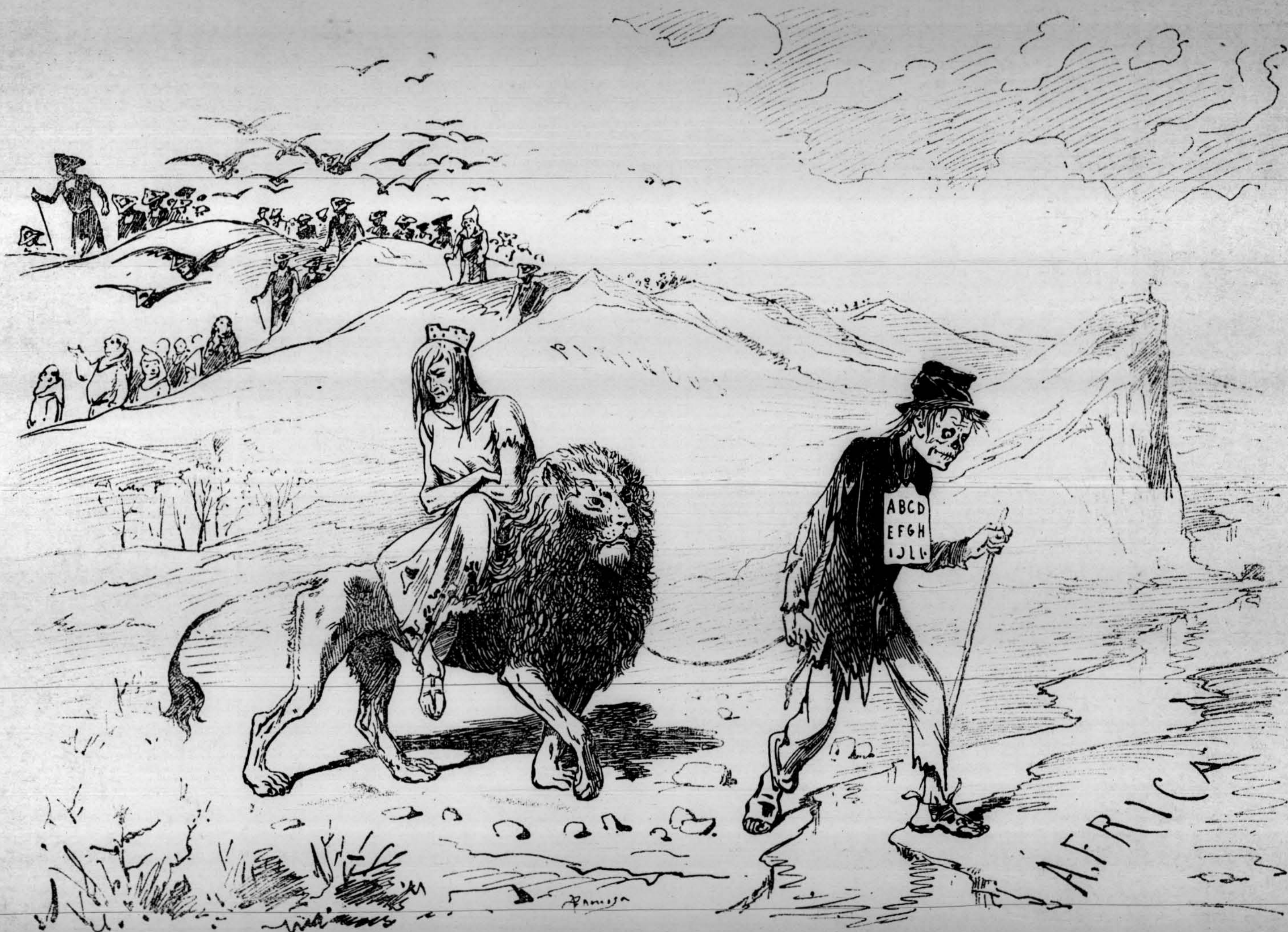
Barcelona. Tipografía LA ACADEMIA, de Euzisto Ullastres 96, Ronda de la Universitat, 96

ACTUALITATS

Núm. 24

LA TRAMONTANA

Pag. 4

Los jesuitas nos treyan de casa y anavam á l' África. Ara 'ls salvatjes nos treuhen á tiros de casa seva. ¿Qué farém?